

APUNTS PER AL DEBAT...

Violència contra les dones

**2n Congrés de dones Baix Llobregat
Per la plena ciutadania**

Octubre 2005-Març 2006

Apunts per al debat sobre...

Violència contra les dones

El dia internacional anomenat **No més violència contra les dones**, que se celebra cada any arreu del món va ser creat durant el **Primer encuentro feminista Latinoamericano y del Caribe**, organitzat a Bogotá (Colòmbia), l'any 1981. Així doncs, des de 1981 el dia 25 de novembre s'ha convertit en una commemoració més a favor de la lluita pels drets de les dones i la no discriminació. La data va ser escollida en memòria del brutal assassinat que van patir les tres germanes Mirabal, activistes polítiques de la República Dominicana, per ordre del governant Rafael Trujillo, el 25 de novembre de l'any 1960.

Encara no fa ni 15 anys que l'ONU va reconèixer, el 1993, els drets de les dones com drets humans i va declarar que la violència contra les dones era una violació dels drets humans.

A partir de la Conferència de Beijing l'any 1995, el fenomen de la violència contra les dones o violència de gènere ha estat reconegut internacionalment com un problema social i ha adquirit una definició clara en el context dels drets humans i de la igualtat entre homes i dones però no va ser fins el 17 de desembre de 1999 que, a través de la resolució 54/134, l'Assemblea General de les Nacions Unides va declarar el 25 de novembre, Dia Internacional de l'eliminació de la violència contra les dones.

Què entenem per violència contra les dones?

La violència contra les dones es defineix com qualsevol acte que suposi l'ús de la força o la coacció amb la intenció de promoure o perpetuar relacions de poder i de submissió entre homes i dones. El domini masculí, el sistema patriarcal i els valors culturals imperants han donat com a resultat aquesta discriminació sobre les dones.

La identificació de la virilitat amb el poder que exerceixen els homes per raó de sexe i condició social, el que anomenem "masclisme" o "androcentrisme", va intrínsecament lligada a la idea estesa al llarg del temps que és totalment legítim que els homes imposin la seva autoritat sobre les dones, fent servir la violència si és necessari.

A la violència contra les dones se l'anomena també violència de gènere amb l'objectiu de deixar clar que aquesta violència prové d'una construcció social determinada i no d'una derivació espontània de la naturalesa.

Sota aquesta denominació s'inclouen totes les formes de violència a les que es veuen sotmeses les dones per raó de sexe: **maltractament psicològic, abús personal, explotació sexual i agressió física.**

Com lluitar contra la violència vers les dones?

En els últims anys s'estan produint al nostre país canvis i avanços importants pel que fa als valors, les tradicions, els costums i les formes de vida, en una part considerable degut a la incorporació de les dones a la societat i a la vida pública, sortint de l'àmbit privat. Aquest fet ens ha portat que els casos de violència contra les dones surtin més a la llum. Violència n'hi ha hagut sempre però ara la coneixem més per la pressió social, pel paper que ha desenvolupat i desenvolupa el moviment de dones i l'associacionisme, perquè les dones perden la por, se senten recolzades i també pel rol que juguen els mitjans de comunicació.

Tot seguit reproduïm dues taules: la primera amb dades sobre l'evolució del número de dones mortes a mans de les seves parelles o exparelles i la segona sobre les denúncies presentades per les dones per maltractaments.

Taula 1.- Evolució de les dones mortes per violència de gènere a mans de la seva parella o exparella a tot l'Estat Espanyol. (Números absoluts per Comunitats Autònomes)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 Oct.
ANDALUSIA	13	10	12	10	13	19	7
ARAGÓ	0	0	1	3	2	2	3
ASTÚRIES	1	0	2	0	2	0	1
BALEARS	3	1	2	4	4	2	4
CANÀRIES	2	5	5	7	6	2	5
CANTÀBRIA	1	0	0	0	1	2	0
CASTELLA LA MANXA	5	3	2	0	2	3	2
CASTELLA LLEÓ	3	3	1	4	4	3	4
CATALUNYA	9	8	7	7	12	11	5
C. VALENCIANA	6	7	9	9	7	9	8
EXTREMADURA	1	1	0	1	1	2	0
GALÍCIA	2	4	0	3	5	2	0
MADRID	4	17	6	4	5	5	4
MÚRCIA	1	1	2	0	3	4	2
NAVARRA	1	1	0	1	1	1	3
PAÍS BASC	1	2	1	1	0	4	1
LA RIOJA	1	0	0	0	2	1	0
CEUTA	0	0	0	0	1	0	0
MELILLA	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	54	63	50	54	71	72	49

Font: Instituto de la Mujer. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales

Taula 2.- Denúncies presentades per dones, per Comunitats Autònomes, per maltractaments produïts per la seva parella o exparella. Números absoluts. Delictes + faltes.

	2002	2003	2004	2005
	Fins agost			
TOTAL	43.313	50.088	57.527	40.542
ANDALUSIA	8.848	10.503	12.421	9.352
ARAGÓ	988	1.041	1.265	914
ASTÚRIES	1.000	1.248	1.354	1.012
BALEARS	1.351	1.704	2.136	1.542
CANÀRIES	3.981	4.630	5.377	3.611
CANTÀBRIA	496	608	651	463
CASTELLA LA MANXA	1.507	1.837	2.158	1.566
CASTELLA LLEÓ	2.045	2.167	2.367	1.678
CATALUNYA	5.113	5.187	5.611	3.531
C. VALENCIANA	5.235	6.415	8.053	5.636
EXTREMADURA	809	965	1.100	781
GALÍCIA	1.985	2.275	2.464	1.804
MADRID	6.776	7.914	8.869	6.141
MÚRCIA	2.076	2.460	2.516	1.756
NAVARRA	338	322	392	239
PAÍS BASC	22	21	14	7
LA RIOJA	257	314	309	220
CEUTA	212	234	240	139
MELILLA	274	243	230	150

Font: Instituto de la Mujer. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales

De la lectura de les dades que ens ofereix la primera taula es pot deduir que hi ha hagut un increment notable els anys 2003 i 2004 però un lleu descens el 2005 si bé encara queden 3 mesos per finalitzar l'any ja que les dades estan al mes d'octubre.

Per tant els índexs encara són molt alts i cal, des de tots els estaments i la societat civil continuar lluitant contra aquestes agressions, parlar del problema, denunciar-lo i sobre tot fer pedagogia de la cultura de la pau, la solidaritat i la no violència.

A la segona taula s'aprecia un increment constant del nombre de denúncies, fet que denota que les dones perden la por a denunciar i adquireixen més consciència.

Quines mesures cal prendre?

El 1r Congrés de dones del Baix Llobregat celebrat l'any 2002, va debatre en profunditat la violència contra les dones, els seus orígens i quines mesures i estratègies s'han d'adoptar per combatre-la tant a nivell local com general.

Passats 3 anys, seria bo reflexionar sobre els avantatges que s'han obtingut i preveure les accions que creiem necessàries dur a terme a cada municipi.

Assenyalar en primer lloc que, a nivell general ens hem de felicitar per haver aconseguit una **Llei Integral contra la Violència de Gènere**. Ara cal lluitar perquè s'apliqui amb rapidesa i agilitat.

- A nivell comarcal, l'enquesta elaborada recentment ens dona algunes dades esperançadores pel que fa a recursos que han posat en marxa, especialment els Ajuntaments, per lluitar contra la violència vers les dones. Un 68% dels Ajuntaments disposen del circuit local d'atenció a les dones víctimes de violència i un 16% tenen previst posar-lo en funcionament aviat. Es constata com la gran majoria dels Ajuntaments programen al llarg de l'any diverses mesures informatives sobre violència. S'editen guies de recursos, se signen protocols d'actuació, es fan campanyes de sensibilització a les escoles i als instituts. També destaca l'interès en formar les persones que treballen temes de violència: policia, assistents socials, personal administratiu i que cal, de vegades, millorar la coordinació entre regidories i organismes implicats en la gestió. El servei de teleassistència i els convenis amb el consell comarcal són altres aspectes enumerats.

Però malgrat aquests avanços, és necessari continuar treballant per aconseguir:

- Una educació en igualtat en tots els àmbits de la societat, la família, l'escola, el treball.
- Formació permanent, bàsica i especialitzada a persones que tracten amb dones que han patit o pateixen violència: policies, classe mèdica, treballadores i treballadores socials, jutges i jutgesses...
- Suport psicològic i jurídic per a les dones que ho necessitin.
- Informar, en especial des dels mitjans públics locals, amb rigor i sense incitar a la violència. Vetllar perquè des de cada municipi i, en especial des de l'observatori de les dones als mitjans de comunicació, es respecti el codi deontològic i les recomanacions aprovades pel Col·legi de Periodistes i altres organismes implicats
- Solidaritat vers les dones que pateixen violència
- Tolerància zero contra les persones agressores
- Millorar el funcionament dels circuits locals de violència contra les dones.
- Foment dels telèfons gratuïts i confidencials perquè les dones disposin de tota la informació necessària sobre els recursos que les administracions i/o entitats posen al seu abast.
- Donar suport i ajudar a enfortir el moviment associatiu a la comarca i a tot el país.

Recomanacions per al debat, l'anàlisi i les propostes de futur

Analitzar la situació en què es troba cada municipi pel que fa a recursos i mitjans a l'abast de les dones que pateixen violència.

Propostes d'accions i millores a dur a terme de manera immediata

Debat sobre si cal programar accions integrals de lluita contra la violència vers les dones que incloguin actuacions per a la rehabilitació dels maltractadors. En quines condicions?

Donar a conèixer a altres municipis accions o estratègies desenvolupades amb resultats satisfactoris

Intercanvi d'experiències

Altres accions referides a la informació i sensibilització per a dones de diferents cultures.

Accions que es poden realitzar des del moviment de dones.

Octubre de 2005

Bibliografía recomendada

ALTARRIBA I MERCADER, Francesc Xavier **Vivències silenciades: entrevistes a dones victimitzades**. 1ª ed./ . - Barcelona : Institut Català de la Dona, 1992. -(Estudis;2) D.L. B. 10604-1992. - ISBN 84-393-1987-8

Álvarez, Julia. **En el tiempo de las mariposas**. Madrid: Alfaguara, 2001. ISBN: 84-204-8367-2

BAREA, CONSUELO. **Manual para mujeres maltratadas que quieren dejar de serlo**. Ed. Océano – Ambar. Barcelona, 2004. ISBN: 84-7556-357-0

CANTON DUARTE, José. **Guía para la evaluación del abuso sexual infantil**. José Cantón Duarte, María del Rosario Cortés Arboleda. - Madrid. Pirámide, 2000. D.L. M.3156-2000. - ISBN 84-368-1433-9

CARDENAS, Eduardo José. **Violencia en la pareja: intervenciones para la paz desde la paz**. Barcelona : Granica, 1999. - ISBN 950-641-289-8

DUODA, Revista d'estudis feministes. Centre de recerca de dones. Universitat de Barcelona. Revista 21. 2001. Monogràfic titolat **El perill i el privilegi de l'obertura femenina a allò altre**. Revista 29. 2005. **La violència contra les dones: una realitat política** (Textos de María-Milagros Rivera Garretas i altres).

FONTANA, Beatriz. **De vergüenzas y secretos. Consideraciones sobre la violencia sexual en la pareja**. 1ª Edición. Espacio Editorial. Buenos Aires. Argentina, Noviembre 2004. Ciencias Sociales. ISBN: 950-802-190-x.
Síntesis: La violación sexual es uno de los mayores atentados que puede sufrir una mujer, que daña su integridad, identidad, y subjetividad. Cuando se produce dentro de las relaciones afectivas formales e informales y es perpetrada por el compañero íntimo, constituye una modalidad de violencia que aún resulta difícil de identificar y divulgar. Ese maltrato es tolerado y silenciado por diversas razones, entre ellas las representaciones estigmatizantes que el acto contiene; el espacio privado en el que se manifiestan las agresiones; la impunidad que otorga el vínculo con el agresor; el desconocimiento de los derechos sexuales en la pareja. Este trabajo focaliza la mirada, profundiza aspectos históricos, sociales. Psicológicos y legales, para acceder a la complejidad del fenómeno y a la multiplicidad de causas que inciden en la problemática.

GARRIDO, Vicente. **Amores que matan: acoso y violencia contra las mujeres** / Alzira: Algar, 2001. D.L. B. 16095-2001. - ISBN 84-931382-7-4

LLEI orgànica 1/2004 de 28 de desembre. **La primera Llei d'Europa de mesures de protecció integral contra la violència de gènere**.

LORENTE ACOSTA, Miguel. **Agresión a la mujer: maltrato, violación y acoso: entre la realidad social y el mito cultural** / Miguel Lorente Acosta, José Antonio Lorente Acosta; colabora Manuel Javier Lorente Acosta. - 2ª ed. - Granada: Comares, 1999. D.L. GR. 836-1999. - ISBN 84-8151-918-9

LORENTE ACOSTA, Miguel. **Mi marido me pega lo normal: agresión a la mujer: realidades y mitos** / prólogo de Victoria Camps. - Barcelona: Ares e mares. D.L. B. 19.140-2001. - ISBN 84-8432-199-1

Millás, Juan José. **Hay algo que no es como me lo dicen. El caso de NEVENKA FERNÁNDEZ contra la realidad.** Aguilar, Madrid, 2004.

PEÑAFORT LORENTE MARTÍNEZ, Raimunda de. **Una juez frente al maltrato.** Editorial Debate. 1ª Edición, Madrid, 2005.

Síntesis: Un recorrido a través de la lacra del maltrato doméstico desde el doble conocimiento de la autora, por su condición de jueza y de mujer. Las situaciones clásicas de maltrato, ilustradas con testimonios directos, son descritas con gran sensibilidad al tiempo que nos ofrece un recorrido por la legislación vigente, y se reflexiona sobre la figura de la jueza, que a veces se ve impotente ante las contradicciones en que incurren algunas leyes.

RECOMANACIONS sobre el **tractament de la violència de gènere als mitjans de comunicació.** Col·legi de Periodistes de Catalunya. Ajuntament de Barcelona i Institut Català de la Dona. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2003.

RESPUESTA penal a la violencia familiar: estudio sobre el tratamiento judicial de los procedimientos seguidos por malos tratos a las mujeres en el ámbito doméstico en la Comunidad de Madrid / Asociación de mujeres juristas Themis; coordina: Angela Alemany Rojo. - Madrid 1999. D.L. M 22956-1999. - ISBN 84-921275-6-2

ROJAS MARCOS, Luis. **Las semillas de la violencia.** Barcelona: Círculo de Lectores, 1996. D.L. NA. 1063-1996. - ISBN 84-226-6146-2

La VIOLENCIA en medios de comunicación: maltrato en la pareja y agresión sexual. Investigación a cargo de Concha Fagoaga. - Madrid: Comunidad, Dirección General de la Mujer 1999. D.L. M. 28.867-1999. - ISBN 84-451-1665-7

V Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007. Programa per a l'abordatge integral de les violències contra les dones. Institut Català de les dones. Generalitat de Catalunya.

<http://www.redfeminista.org>

<http://www.nodo50.org/mujeresred/>

<http://www.fmujeresprogresistas.org>